

ฐานข้อมูลท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร-ตาก

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

เรื่อง พระกำแพงเม็ดมะลื่น

The Office Of Academic Resource Information And Technology

ฐานข้อมูลท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร-ตาก

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

รายละเอียด

ยอดพระกรุแห่งลานทุ่งเศรษฐีพระกำแพงเม็ดมะลื่นนี้ ได้มีการสร้างขึ้นครั้งแรกในรัชสมัยของเจ้าพระยาวิไชยธรรมภักดีในลำดับที่5แห่งราชวงศ์พระร่วง แห่งกรุงสุโขทัย ซึ่งในรัชสมัยของพระองค์ได้ทรงเลื่อมใสในบวรพระพุทธศาสนา มาก พระองค์จึงได้ทรงทำนุบำรุงและทรงสร้างพระพุทธรูป พระเครื่องมากแบบมากพิมพ์ เพื่อให้เป็นอนุสรณ์ให้ชนชั้นรุ่นลูกรุ่นหลานได้ศึกษาหาความรู้ว่า ครั้งหนึ่งในสมัยของพระองค์นั้นพระพุทธศาสนา ได้เจริญรุ่งเรืองมาดั่งปรากฏ เป็นอนุสรณ์ ณ ที่จังหวัดสุโขทัยและกำแพงเพชร และที่อื่นๆ อีกมากมาย

พระกำแพงเม็ดมะลื่น จัดว่าเป็นพระกรุเก่าที่แตกกรูมาจากวัดพระบรมธาตุฝั่งทุ่งเศรษฐีแต่เพียง แห่งเดียว การแตกกรูของพระพิมพ์ทรงนี้มีแตกกรูขึ้นเป็นจำนวนมาก พอๆ กันกับ พระกำแพงลีลาพลูจิบหรืออาจจะน้อยกว่าเสียด้วยซ้ำ และประการที่สำคัญก็คือ เป็นพระที่มีการแตกกรูมาจากฝั่งทุ่งเศรษฐีแต่เพียงแห่งเดียว ครั้งแรกมีการแตกกรูของพระพิมพ์ทรงนี้เพียง7หรือ8องค์ เท่านั้น นับว่ามีน้อยมาก ทั้งๆ ที่พระชนิดอื่นๆ มีเป็นร้อยองค์

พุทธลักษณะ

พระ กำแพงเม็ดมะลื่นนี้ เป็นพระเนื้อดินผสมว่าน กรุเก่า ที่แตกกรูจากทุ่งเศรษฐีแต่เพียงแห่งเดียวเท่านั้น สำหรับพระเนื้อชินไม่มีปรากฏให้เห็น ขนาดพิมพ์ทรงของพระกำแพงเม็ดมะลื่นวัดได้ขนาด2.5ถึง3.5ซม. พระกำแพงเม็ดมะลื่น ก็เป็นพระตระกูลนางกำแพงเพชรอีกพิมพ์หนึ่ง แต่ที่รูปทรงฐานจะผิดเพี้ยนไปจากพระนางกำแพงเพชรก็ตรงที่พระพิมพ์ทรงนี้ มีปีกกว้างใหญ่ บางองค์ปีกอยู่ในลักษณะเกือบกลับหัว พุทธลักษณะและเนื้อหาของพระกำแพงเม็ดมะลื่น เป็นพระนั่งปางมารวิชัยหรือสะดุ้งมาร ประทับนั่งแบบลอยองค์อยู่บนฐานเขียง

มีลักษณะพิมพ์ทรงคือ

พระเกศ มีอยู่สองลักษณะ คือพระบางพิมพ์มีพระเกศเป็นตุ้มแบบพระนุชาเขียงแสนเกศตุ้ม จะเห็นได้อย่างชัดเจน และอีกอย่างหนึ่งมีพระเกศยาว จึงกล่าวได้ว่า พระกำแพงเม็ดมะลื่นนี้มีพระเกศอยู่สองลักษณะ คือ พระเกศแบบตุ้มเกศบัวตูม และพระเกศแบบยาว เข้าใจว่าผู้สร้างพระเครื่องสมัยก่อนคงจะนึกถึงประติมากรรมทางพระเครื่องของ สมัยเขียงแสน ซึ่งกำเนิดก่อนสมัยสุโขทัย จึงมองภาพและรำลึกถึงภาพศิลปะทางพระเครื่องสมัยเขียงแสนว่ามีรูปร่างความ เป็นมาอย่างไร และผู้สร้างพระพิมพ์ทรงนี้คงจะมองการณ์ไกลเพื่อให้ชนชั้นรุ่นลูกรุ่นหลานได้ ตีค่าศิลปกรรมทางพระเครื่องเอาเอง เป็นการถ่ายทอดพระพุทธศาสนาไปในตัวด้วย คนโบราณนั้นฉลาดมาก จึงได้คิดสร้างพระกำแพงเม็ดมะลื่นที่มีพระเกศตุ้มเป็นในลักษณะเขียงแสน และศิลปะสุโขทัย โดยสร้างพระกำแพงเม็ดมะลื่นที่มีพระเกศตุ้มเป็นในลักษณะเขียงแสน และสร้างพระกำแพงเม็ดมะลื่นอีกพิมพ์หนึ่งเช่นกันที่มีพระเกศแหลมเป็นศิลปะ สุโขทัยนับว่าเป็นความชาญฉลาดของช่างยุคสุโขทัย-กำแพงเพชรทีเดียว

พระนาสิก พระกำแพงเม็ดมะลื่นในองค์ที่ชัดๆ และงามพอควรจะมีปรากฏพระนาสิกเห็นเป็นเส้นรางๆ เกือบลบเลือน ในองค์ที่ผ่านการใช้มาแล้วจะมองไม่เห็นเลย

พระพัคตร์ ของพระกำแพงเม็ดมะลื่นจะมีลักษณะพระพัคตร์คล้ายกับพระนางกำแพงเพชร และนางกลีบ

ฐานข้อมูลท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร-ตาก

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

บัว แต่รูปทรงของพระพักตร์จะใหญ่และเล็กกว่าเล็กน้อย

พระชนง มีปรากฏให้เห็นบ้างในบางองค์ แต่พระชนงจะไม่มีปรากฏให้เห็นทั้งสองข้าง โดยมากจะมีปรากฏให้เห็นเพียงข้างเดียวไม่ข้างซ้ายก็ข้างขวา แต่ลักษณะของพระชนง ไม่ค่อยชัดเจนอันเนื่องมาจากบางองค์มีพระเนตรโตเบียดบังไปหมด

พระเนตร ในพระองค์ที่ชัดๆ จะมีปรากฏพระเนตรพองโตทั้งสองข้าง แต่ลักษณะพระของพระเนตรใหญ่ข้างเล็กข้าง ไม่มีความสม่าเสมอ จึงเอาเป็นที่แน่นอนไม่ได้ในพระพิมพ์ทรงนี้ ว่าพระเนตรข้างไหนจะใหญ่และเล็กกว่ากัน

พระโอษฐ์ ก็เช่นกันในพระพิมพ์ทรงนี้ แต่ลักษณะของพระโอษฐ์มักจะวางเลือน ไม่เหมือนพระโอษฐ์ของพระนางกำแพงเพชรซึ่งมีความคมชัดกว่า

พระกรรม ทั้งสองข้างมีปรากฏให้เห็นแต่เพียงรำไรในส่วนบนข้างปลายตา (พระเพชร) โดยพระกรรมนั้น ลักษณะแบบหูตึงเล็กๆ เท่านั้น และถ้าไม่พิจารณาให้ดีแล้ว จะมองคล้ายเป็นว่าพระกำแพงเม็ดมะลื่นไม่มีพระกรรม

พระศอ มีปรากฏเป็นลักษณะลำนูนๆ และกลิ้งหายไปกับพิมพ์ทรงเหมือนพระนางกำแพงเพชร และนางกลีบบัว

พระอังสา ทางด้านซ้ายและด้านขวามีลักษณะเป็นแนวยกขึ้นน้อยๆ ทั้งสองด้าน แต่การยกขึ้นของพระอังสานั้นมีไม่มาก เพียงแต่ยกให้ได้ส่วนสัดขององค์พระเท่านั้น โดยพระอังสาทั้งสองข้างอยู่ในระดับแถวเดียวกัน และชัดเจนกว่าพระตระกูลนาง กำแพงเพชรทั่วๆ ไป

พระอุระ อยู่ในรูปแบบทรงอกตั้ง ในบางองค์จะเห็นพระอุระดูอวบหนูนเด่นชัดชัดเจน แต่ในทางตรงกันข้ามในบางองค์ พระอุระก็ดูตื่นและบอบบาง แต่ก็ยังทรงไว้ซึ่งพระกำแพงเม็ดมะลื่น

พระสังฆาฏิ ของพระกำแพงเม็ดมะลื่น ทั้งมีปรากฏให้เห็นชัดเจนและไม่ปรากฏให้เห็น ในบางองค์ที่พระอุระดูเล็กก็จะมีปรากฏพระสังฆาฏิ และในองค์ที่ตื่นๆ พระสังฆาฏิจะไม่ค่อยมีปรากฏให้เห็น

พระพาหา มีแนวโน้มที่เหมือนกับพระนางกำแพงเพชร โดยพระพาหาเบื้องซ้ายทอดทางออกเล็กน้อยตรงข้อศอกแล้วหักมุมลงสู่พระหัตถ์ ซึ่งวางพาดอยู่บนหน้าตักตรงส่วนกลางของพระเพลาพอดี มองดูแล้วคล้ายกับพระนางกำแพงเพชร ที่มีการทอดพระพาหาเบื้องขวา วางทอดลงสู่เบื้องล่างเกือบจะเป็นแนวตั้ง แล้ววางพระหัตถ์ขวาทาบอยู่บนพระเพลาทั้งสองข้างอยู่ในลักษณะเข่านอก

พระเพลา มีลักษณะของการซ้อนพระเพลาแบบพระนางกำแพงเพชรทั่วๆ ไป โดยเป็นลักษณะของพระเพลาขวาทับพระเพลาซ้ายลำ พระองค์ มีทั้งแบบทรงแบบลึกและแบบตื้น และลักษณะพิมพ์ทรงก็มีลักษณะทั้งเขียงแบน และสุโขทัย จึงคิดว่าพระกำแพงเม็ดมะลื่นนั้นมองได้สองลักษณะดังกล่าวข้างต้น

พระอาสนะ ทำเป็นรูปแบบฐานเขียงหรือฐานหมอน และลักษณะของฐานนั้นจะมีความเชื่องกว่าพระนาง

ฐานข้อมูลท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร-ตาก

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

กำแพงเพชร และนางกลีบบัวเล็กน้อย

ชุ่มเรื้อนแก้ว และรอยเข็มของพระกำแพงเม็ดมะลื่นไม่มีปรากฏให้เห็น

ปีก พระกำแพงเม็ดมะลื่นนี้มีลักษณะของปีกใหญ่และกว้างมากในบางองค์และบางพิมพ์ จะมีขอบเป็นเส้นนูนที่สันของปีก และลักษณะของขอบปีกซึ่งมีเป็นเส้นนูนนั้น จะมีปรากฏเป็นบางที่เท่านั้นไม่ตลอดทั้งพิมพ์ทรง แต่ในบางองค์ลักษณะของปีกก็ดูราบเรียบ ปีกของพระกำแพงเม็ดมะลื่นนี้บางองค์มีลักษณะเกือบทรงกลม แต่ในบางองค์ก็มีลักษณะทรงเรียวใหญ่ คล้ายกับกลีบบัวใหญ่ๆ ในพระตระกูลนางกำแพงเพชร พิมพ์ทรงเม็ดมะลื่นตั้งแต่ช่วงจากองค์พระไปหาปีกจะมีลักษณะแฉ่งกลางเล็กน้อย และที่สำคัญของพระกำแพงเม็ดมะลื่นก็คือ ที่ขอบของปีกจะไม่มีลักษณะของความคม จะมีก็แต่ลักษณะของความกลมกลืนกลมมนเท่านั้น

ด้านหลัง มีลักษณะของการอูมนูนไม่มากนักน้อย แต่ให้เป็นที่น่าสังเกตว่าพระกำแพงเม็ดมะลื่นของแท้ทุกองค์จะมีลักษณะของ ด้านหลังอูมนูนทุกองค์ และนิ้วมือมีปรากฏให้เห็นในบางที่ ที่เป็นรอยแฉ่งๆ ในเนื้อพระ

พุทธคุณ พุทธคุณดีในทางโภคทรัพย์เมตตามหานิยม โชคลาภแคล้วคลาดและคงกระพันชาตรีก็เคยเป็นที่ปรากฏเหมือนกัน

คำสำคัญ : พระเครื่อง, กำแพงเพชร

ที่มา : เอนก เจกะโพธิ์. (2551, สิงหาคม). พระกำแพงเม็ดมะลื่น. ลานโพธิ์, 1004(1).

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2019-08-15

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=1159&code_db=610005&code_type=01